

SINXRON TARJIMADA VAQT OMILLARIGA BOG‘LIQ STRATEGIYALAR

Odilov Hakim Safar o‘g‘li

Sam DCHTI magistranti

ANNOTATSIYA

Hozirgi kunda dunyo hamjamiyatida va xalqaro maydonda o‘zaro munosabatlar ya’ni iqtisodiy, siyosiy, madaniy ilmiy va ma’rifiy hamkorliklar kun sayin kuchayib bormoqda va bu aloqalarni, shubhasiz, tarjimasiz tasavvur qilish mushkul. Tarjima munosabatlarni o‘rnatishda asosiy vosita hisoblanib, u barcha sohada aloqalarni yo‘lga qo‘yishda ko‘prik sifatida qaraladi. Mazkur munosabatlarni o‘rnatishda albatta sinxron tarjimadan foydalanamiz. Sinxron tarjima – bu og‘zaki tarjima turlari ichida eng murakkabi hisoblanib, ushbu turdagi tarjimada maxsus jihozlardan foydalanib tarjima amalga oshiriladi.

***Kalit so‘zlar:** tarjima, sinxron tarjima, sinxron tarjimada strategiya, vaqtn omillariga bog‘liq strategiya, sinab ko‘rish va xatolar strategiyasi, kutish strategiyasi, stolling strategiyasi, chiziqlilik strategiyasi, ehtimoliy bashorat strategiyasi.*

ASOSIY QISM

Sinxron tarjima alohida ko‘nikma talab qiladigan tarjima turi bo‘lib, Sinxron tarjimada strategiyalarga murojat qilamiz, ular tarjima vazifalarini amalga oshirish usullari bo‘lib, bu ma’ruzachining madaniy va shaxsiy xususiyatlarini, til darajasini, til ust kategoriyalari va ost kategoriyalarini hisobga olib, xabar beruvchining kommunikativ maqsadini aslyat tilidan tarjima tiliga adekvat tarzda yetkazish hisoblanadi. Sinxron tarjimada strategiyalarga murojat qilamiz, ular tarjima vazifalarini amalga oshirish usullari bo‘lib, bu ma’ruzachining madaniy va shaxsiy xususiyatlarini, til darajasini, til ustkategoriyalari va ostkategoriyalarini hisobga olib,

xabar beruvchining kommunikativ maqsadini asliyat tilidan tarjima tiliga adekvat tarzda yetkazish hisoblanadi. Sinxron tarjimada vaqt omillariga bog‘liq strategiyalar-bu tajribali tarjimonning uslubiy tanlovi bo‘lib, ko‘pincha avtomatik rejimda amalga oshadi.

“Tarjima strategiyasi matn yoki uning qismini tarjima qilishda duch keladigan muammoni hal qilish tartibidir”[3]. Ushbu jarayonda biz vaqt omillariga bog‘liq strategiyalarga ham murojat qilamiz. Sinxron tarjimada vaqt omillariga bog‘liq strategiyalar-bu tajribali tarjimonning uslubiy tanlovi bo‘lib, ko‘pincha avtomatik rejimda amalga oshadi.

Sinov va xato strategiyasi. Sinov va xato strategiyasi sinxron tarjimada ekvivalentlikka, ya’ni ekvivalentlikka erishish usullaridan biridir. A.D.Shvaytser sinov va xatolik strategiyasini “muayyan tanlov mezonlariga javob bermaydigan variantlarni rad etish orqali eng maqbul yechimga izchil yondashish” sifatida izohlaydi. Ushbu strategiya keng va tor kontekstli tushunchalar bilan bevosita bog‘liq[4]. Sinov va xato strategiyasi odatda jo‘natuvchi keng kontekstsiz tarjima qilish mushkul bo‘lgan bir qator tushunchalarni sanab o‘tganda ishlatiladi. Bu vaziyatda, so‘zma-so‘z tarjima imkonsiz bo‘lishi mumkin. Sinxron tarjimon muayyan kontseptsiyani aniqroq tarjimaga erishish uchun kengroq kontekstga ega bo‘lish uchun sinov yo‘lidan o‘tganda, u xato qilishi yoki to‘g‘ri variantni berishi mumkin bo‘ladi.

Kutish strategiyasi. Kutish strategiyasi shundan iboratki, agar bildirilgan fikrning ma’nosi mavjud kontekstdan umuman tushunarli bo‘lmasa, u holda sinxron tarjimon matnning qolgan qismini va ma’noni oydinlashtiradigan qo‘shimcha komponentlarni kutadi[5]. Agar qabul qiluvchining qulayligi buzilmasa, sinxron tarjimon ularning tarjimasini vaqtincha to‘xtatishni tanlashi mumkin. Ushbu yondashuv maqsadli va jonli nutq paytida eng samarali hisoblanadi. Aslida ko‘pincha, so‘zlovchining nutqidagi har qanday pauza to‘liq gap yoki semantik ahamiyatga ega bo‘lgan bo‘lak bilan to‘ldiriladi. Bu usul faqat pauza qisqa va bir necha soniyadan ortiq holda davom etmasagina mos keladi, sababi bu chiqishda kengroq kontekst paydo bo‘lishiga imkon beradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, sinxron tajima jarayonida tarjimon to'g'ridan-to'g'ri muloqot bilan ishlaydi, shuning uchun u yuqori tezlashgan tarjima texnologiyasiga ega bo'lishi, o'zining bilim va qobiliyatlarini ko'rsata olishi hamda qo'llay olishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. Шамилов Р. М. Структура и алгоритм процесса специального перевода (коммуникативно-функциональный подход): диссертация... кандидата филологии- ческих наук : 10.02.20 / Р. М. Шамилов. — Нижний Новгород, 2018. — 202 с..
2. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь / Л. Л. Нелюбин. — Москва : Флинта : Наука, 2003. — 320 с.
3. Даминов Н. К. СИНХРОН ТАРЖИМАНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ //PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 66-69.
4. Кулдошов У. Инглиз ва ўзбек тилларида конверсивлик ва антонимлик ходисаси //Иностранная филология: язык, литература, образование. – 2021. – №. 3 (80). – С. 67-73.
5. Daminov N. K. SIMULTANEOUS TRANSLATION INTERPRETING AS A MODERN TYPE OF TRANSLATION //Academic research in educational sciences. – 2023. – Т. 4. – №. 2. – С. 77-81.
6. Daminov N. SCIENTIFIC VARIETIES OF TRANSLATION STRATEGIES //Конференция: Союз Науки и Образования. – 2023. – Т. 5. – №. 1. – С. 25-28.
7. Kudratovich D. N. SOME VIEWS ABOUT TRANSLATION STRATEGY //International Congress on Models and methods in Modern Investigations. – 2023. – С. 15-17.
8. Kasimova A. N., Nurullayeva D. S. H. NEOLOGISMS IN MODERN ENGLISH AND THEIR TRENDS IN WORD FORMATION (BASED ON TEXTS IN THE MEDIA) //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 130-133.
9. Abdirashidovna C. N., Nasimovna A. K. The Problems of Translation When Translating Into Uzbek Languages //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2021. – Т. 1. – №. 2. – С. 207-209.
10. Kasimova A. N., Rakhmonova G. N. THE USE OF PHRASEOLOGICAL UNITS AS HEADLINES OF MASS MEDIA //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 153-158.